

Občanskoprávní odpovědnost za škodu způsobenou na vnesených (umístěných) nebo odložených věcech

JIRÍ SVESTKA

I.

Dříve platný občanský zákoník z r. 1950 znal jednak odpovědnost provozovatelů ubytovacích podniků za škodu způsobenou na vnesených věcech od přijatých hostů nebo pro ně (§§ 428 an. občanského zákoníku z r. 1950), jednak obdobně posuzovanou odpovědnost provozovatelů garáží (stájí), jakož i jiných podniků, ústavů a zařízení, jejichž provozy s sebou pravidelně přinášely odkládání svršků návštěvníky na vyhrazených či jiných obvyklých místech (§ 433 téhož občanského zákoníku). Systematicky byla úprava obou případů této odpovědnosti přiřazena z důvodů určité souvislosti, jakož i z legislativně technických zřetelů ke smlouvě schovací.

II.

Platná odpovědnost za škodu na vnesených či umístěných nebo odložených věcech (§ 433 an. OZ) spočívá na řadě stejných zásad jako dříve platná právní úprava. Zároveň však, navazujíc na bohaté zkušenosti dosavadní soudní praxe i poznatky teorie, platná právní úprava přinesla ve srovnání s dřívějším právním stavem některé změny, které — v souladu se společenskými potřebami i oprávněnými individuálními zájmy občanskoprávních subjektů — významným způsobem dále prohlubují preventivně výchovné i reparační účinky tohoto důležitého druhu občanskoprávního odpovědnostního systému za způsobenou škodu.

III.

Občanský zákoník rozlišuje:

1. *Odpovědnost organizací poskytujících ubytovací služby za škody způsobené ubytovaným občanům na věcech jimi či pro ně do prostor organizace vnesených* (dále jen odpovědnost provozovatelů za škodu na vnesených věcech — § 433 odst. 1 OZ);

2. *Odpovědnost provozovatelů garáží či jiných podniků podobného druhu za škody způsobené na umístěných dopravních prostředcích a jejich příslušenství* (dále jen odpovědnost provozovatelů za škodu na umístěných věcech — § 435 OZ);

3. *Odpovědnost těch, kdo provozují činnost spojenou zpravidla s odkládáním věcí za škody na těchto věcech způsobených* (dále jen odpovědnost provozovatelů za škodu na odložených věcech — § 433 odst. 2 OZ).

Ze systematických důvodů je občanskoprávní odpovědnost všech výše uvedených subjektů (sub 1–3) upravena společně pod jednou marginální rubrikou (§§ 433–437 OZ) a řídí se — až na určité jednotlivé zvláštnosti (specifika) — jednotnými zásadami.

To také umožňuje učinit předmětem společného výkladu občanskoprávní odpovědnost všech těchto subjektů s tím, že v příslušných souvislostech bude u jednotlivých subjektů odpovědnosti vždy přihlíženo k zmíněným zvláštnostem (specifičností).¹⁾

IV.

Občanskoprávní odpovědnost všech provozovatelů činností, se kterými je spojeno buď vnášení či umístování anebo pravidelné odkládání věcí, se zakládá při splnění potřebných předpokladů (k tomu srov. další výklady) přímo na zákoně a nikoli tedy na určitém typu smlouvy, zejména smlouvy schovací.

¹⁾ Pro úplnost celého výkladu je však třeba dodat, že kromě toho se občanský zákoník v rámci své úpravy §§ 433 a násl. zmiňuje ještě o občanskoprávní odpovědnosti za škody na věcech převzatých do úschovy (srov. § 434 odst. 2), jakož i o občanskoprávní odpovědnosti za škodu na věcech odložených v dopravních prostředcích hromadné dopravy (srov. § 437; k tomu též § 311 OZ).

V obou těchto případech se však občanskoprávně odpovídá jinak než podle zkomaného § 433 a násl. OZ. V prvním případě jde o zvláštní typ služby, který spočívá v úschově věci (§§ 296, 299 OZ) a kde se tudíž za škodu vzniklou převzetím určité věci do opatrování občanskoprávně odpovídá podle § 237 OZ. V druhém případě nastupuje občanskoprávní odpovědnost jen za podmínek stanovených v §§ 427–431 OZ, tj. při škodě vyvolané zvláštní povahou provozu dopravních prostředků. V této souvislosti je však třeba pro lepší orientaci již na tomto místě učinit jednu poznámku: U železničních lůžkových vozů (vagónů) nutno soudit, že v těchto případech jde z povahy věci o obdobné ubytovací zařízení, jako jsou hotely apod., takže tu nastupuje občanskoprávní odpovědnost provozovatelů železničních lůžkových vozů podle § 433 odst. 1 OZ (blíže k tomu srov. ještě další výklady).

Zvláštní úpravu odpovědnosti organizací za škodu způsobenou na věcech odložených při plnění pracovních úkolů anebo v přímé souvislosti pracovníkům (podobně i učňům — srov. § 43 nař. vl. č. 54/1975 Sb.) stanoví zákoník práce (§ 204).

Tento druh odpovědnosti se vztahuje na ty věci, které pracovníci zpravidla (obvykle) nosí do práce (roz. svršky, tj. části oděvu a jeho příslušenství, jiné osobní předměty), dále na obvyklé dopravní prostředky (srov. např. kola, motocykly, motorové tříkolky; nikoli však podle zatím ustáleného výkladu soudní praxe osobní automobily) a konečně na ty peněžité částky, které pracovníci obdrží v den výplaty (tedy zahrnující případně i vyšší peněžité obnosy).

Tato občanskoprávní odpovědnost má charakter přísné a široké objektivní odpovědnosti, tj. bez zřetele na existenci zavinění. Proto je důsledně vyloučena i možnost vyvinění (exkulpace).

K založení takto koncipované občanskoprávní odpovědnosti všech výše uvedených provozovatelů vedly tyto *základní a společensky významné motivy (důvody)*:

a) Provozovatelům všech zkoumaných druhů činnosti je dobře znám celý chod i prostředí, za kterých tyto své činnosti uskutečňují. V důsledku toho oni sami nejlépe znají všechny skutečnosti a činitele, z jejichž povahy právě při těchto provozech — pro něž je příznačné, že s vnesenými či umístěnými, resp. odloženými věcmi jsou jak v blízkém styku pracovníci (personál) provozovatelů, tak že jsou i navíc obecně přístupné — nejspíše hrozí nebezpečí vzniku škod. Proto lze od těchto provozovatelů nejen očekávat, nýbrž zároveň na nich únosně vyžadovat, aby nejrůznějšími opatřeními (organizací práce, dozorem, resp. jinými bezpečnostními opatřeními a vůbec celkově dobrou řídicí prací) vzniku těchto škod předcházeli a tak občanům zabezpečili, že dostanou své věci do provozu vnesené, či umístěné, resp. odložené neporušené zpět (*salvum fore recipere*). I stanovení přísné a široké občanskoprávní objektivní odpovědnosti má — v komplexu společenských opatření — tyto provozovatele specifickým způsobem, tj. pod hrozbou majetkové újmy stimulovat k tomu, aby předcházení (prevenci) škodám na vnesených či umístěných resp. odložených věcech věnovali náležitou péči, úsilí a energii a k tomu účelu vytvářeli iniciativně a aktivně všechny předpoklady (tzv. prevenční motiv — důvod založení tohoto druhu občanskoprávní odpovědnosti).

b) Dojde-li však vzdor veškerému prevenčnímu úsilí provozovatelů na vnesených či umístěných, resp. odložených věcech již ke škodě, má v takových případech stanovení přísné a široké občanskoprávní objektivní odpovědnosti zajistit poškozenému občanovi s ohledem na zvláštní povahu těchto provozů (srov. např. již zmíněný blízký styk personálu provozovatele s těmito věcmi, obecnou přístupnost provozů, složitost jejich vnitřní organizační struktury, ve které se ubytovaný občan může zpravidla sám jen stěží orientovat), účinnou, tj. úplnou a zároveň také rychlou náhradu — reparaci (tzv. reparační motiv — důvod založení tohoto druhu občanskoprávní odpovědnosti). V této právní úpravě lze vzhledem k výše uvedené situaci spatřovat i přiměřené rozložení existujícího rizika mezi občana a provozovatele příslušného zařízení. Konečně v této souvislosti nelze přehlížet ani možnosti provozovatelů těchto zařízení se proti tomuto typu vznikajících a opakujících se škod pojistit, a tak nastalá rizika škod únosně krýt.

c) Kromě výše uvedených důvodů je však v soudobých socialistických podmínkách třeba uvážit i to, že činnost v provozech, které mají na mysli §§ 433 an. OZ, uskutečňují prakticky pouze socialistické organizace. Při tom jednou z jejich hlavních společenských, ale i také právních povinností, je (srov. § 223 OZ), aby v zájmu zajištění dalšího růstu životní úrovně (zejména pak ve hmotné oblasti), vytvářely všestranné předpoklady pro to, aby

společensky oprávněné požadavky občanů byly řádně a plynule uspokojovány. V důsledku stálého dynamického rozvoje naší společnosti (k tomu srov. závěry XV. sjezdu KSČ) stále větší počet občanů využívá výsledky poskytování služeb nejrůznějšího druhu a povahy. Dochází i k velkému rozmachu ubytovacích, zdravotnických, kulturních i celé řady dalších služeb, které mají — na rozdíl od jiných druhů služeb — tu zvláštnost, že jejich provozování s sebou zároveň přináší vnášení, či umísťování, resp. pravidelné odkládání věcí. Pravidlům socialistického soužití i oprávněně stoupajícím nárokům občanské veřejnosti odpovídá, aby ti občané, kteří služeb takového druhu využívají, měli v rámci řádného poskytování vlastních služeb, zároveň stanoveny účinné právní záruky, že jim provozovatelé zajistí bezpečnou úschovu a ochranu těch věcí, které byli nuceni za účelem realizace vlastních služeb do ubytovacích prostorů vnést, do garážovacích umístit anebo v jiných zařízeních na určitých místech odložit. Povinnost provozovatelů zkoumaných činností pečovat o ochranu vnesených, či umístěných anebo odložených věcí, se tak stává neoddelitelnou součástí řádného výkonu vlastních služeb poskytovaných socialistickými organizacemi občanovi. Jestliže provozovatelé tuto ochranu vnesených, či umístěných resp. odložených věcí řádně nezabezpečí, ač nabyté zkušenosti a poznatky učí, že to do značné míry pečlivě uskutečňovanými bezpečnostními opatřeními, řádnou organizací práce, svědomitým přístupem pracovníků k výkonu jejich úkolů, jakož i dalšími vhodnými opatřeními možné je, je namístě, aby za škodu na těchto věcech způsobenou také občanskoprávně odpovídali.

Případnou námitku, že touto přísnou a širokou objektivní odpovědností se snad až přespříliš zvyšuje rozsah povinností provozovatelů — socialistických organizací, což může ve svých konečných důsledcích vést k event. neúměrnému zatížení fondu socialistického vlastnictví, nelze v těchto případech shledat opodstatněnou. Z právněpolitického hlediska by naopak bylo nesprávné, jestliže by společensky uznávané výhody, kterých se našim občanům v rámci poskytování služeb určitého druhu od socialistických organizací dostává, byly oslabovány tím, že by se na občany přesouvalo riziko škod způsobených jim v jejich majetkových poměrech, ať již ztrátou, odcizením či poškozením vnesených, či umístěných, resp. odložených věcí. To vše platí tím spíše, že v naprosté většině případů půjde o věci, které tvoří předměty osobního vlastnictví (§ 127 an. OZ), jež občané nabyli poctivou prací ve prospěch celé společnosti.

V.

V souvislosti s výklady o charakteru občanskoprávní odpovědnosti provozovatelů, jakož i motivech — důvodech jejího založení, je třeba dodat, že tato — již sama o sobě přísná a široká objektivní odpovědnost — je ve srovnání s dříve platným právním stavem ještě *dále zvýšena*. Zvýšením občanskoprávní odpovědnosti je sledován cíl, aby — v souladu s celospolečenskými požadavky — bylo co nejvšestranněji zajištěno řádné poskytování všech druhů zkoumaných služeb (§ 223 OZ).

V čem lze toto další zvýšení občanskoprávní objektivní odpovědnosti provozovatelů shledávat? V první řadě v tom, že tato odpovědnost provozovatelů zkoumaných činností se vztahuje na všechny škody, které byly poškozenému občanu na vnesených, či umístěných anebo odložených věcech způsobeny, a to bez ohledu na to, jestli tyto škody způsobili *oni sami, resp. některý z jejich pracovníků* anebo *třetí osoby* (např. spoluubytovaný občan; ten, kdo spoluubytovaného občana navštívil; zloděj, který se dostal do provozu vzhledem k jeho obecné přístupnosti anebo jiným způsobem jako např. vloupáním). Jak tedy patrně, občanský zákoník ve snaze zajistit poškozeným skutečně účinnou zvýšenou ochranu nerozlišuje kým a jak byla škoda na vnesených, umístěných, resp. odložených věcech způsobena.

Za projev zvýšené občanskoprávní objektivní odpovědnosti provozovatelů zkoumaných činností lze dále považovat rovněž skutečnost, že občanský zákoník — na základě bohatých zkušeností dosavadní právní, zejména soudní praxe — stanovil v § 433 odst. 3 OZ výslovně zásadu, podle které provozovatelé nemohou tuto zákonem uloženou odpovědnost vyloučit, resp. omezit (např. co do věcí, za které se poskytuje náhrada) ani *jednostranným prohlášením* (např. typicky vývěskou, resp. jednostranným prohlášením doručeným ubytovací organizací občanu při ubytování), ani *dohodou učiněnou s občanem* (např. ve formě tzv. hotelových reverzů, které by ubytovací organizace dala podepsat občanu-hostovi). Všechny tyto právní úkony — pokud by již byly učiněny — by vzhledem ke své absolutní neplatnosti neměly od samého počátku žádné právní účinky (§ 39 OZ). K celé této problematice lze blíže uvést toto: Již od samého počátku účinnosti občanského zákoníku z r. 1950 vznikaly v právní praxi pochybnosti o tom, jestli se provozovatel zkoumaných činností může jednostranným projevem vůle, který projevil zejména zřízením vývěsky, umístěné ve svých provozních místnostech (např. v holičské provozovně, ve zdravotnickém středisku, na plovárně, v kavárně apod.), zbavit zákonem stanovené přísné a široké občanskoprávní objektivní odpovědnosti. Soudy po určitých počátečních pochybnostech počaly postupně konstantně judikovat, že takové vývěsky provozovatelů, resp. jakékoli jejich jiné jednostranné projevy vůle, směřující k vyloučení, resp. omezení zákonem stanovené odpovědnosti, právní význam (relevanci) nemají (naproti tomu o právním významu vývěsek, které obsahují upozornění občanům-hostům na zřízení šatny, resp. kabiny srov. obsah dalších výkladů).

V této souvislosti je namístě pro úplnost uvést, že právní význam (relevanci) nemají rovněž takové vývěsky, podle jejichž znění provozovatelé zkoumaných činností *neodpovídají za obsah kapes odložených věcí*. Jestliže totiž nastupuje přísná a široká objektivní občanskoprávní odpovědnost určitého provozovatele za samotnou odloženou věc (např. za odložený svrchník), nutno soudit, že tento provozovatel odpovídá i za škody na dalších věcech, které se — podle nabytých obecných zkušeností a poznatků (objektivní měřítko) — s touto věcí hlavní v dané situaci zpravidla a obvykle jako příslušenství odkládají (např. u odloženého svrchníku nastupuje

provozovatelova odpovědnost rovněž za šálu, rukavici apod.). Posouzení základu i rozsahu občanskoprávní objektivní odpovědnosti provozovatele bude v takových případech vždy věcí konkrétního případu a jeho povahy.

Občanský zákoník v zájmu zajištění účinné zvýšené občanskoprávní odpovědnosti provozovatelů nepřipouští rovněž ani vyloučení této odpovědnosti provozovatelů dohodou, kterou by uzavřeli s vlastníkem, resp. s jiným oprávněným subjektem ohledně vnesených, či umístěných, resp. odložených věcí. Připustit totiž platnost dohod tohoto druhu by v soudobých sociálních podmínkách odporovalo poslání a úkolům, které socialistická společnost v souvislosti se stálým zvyšováním životní úrovně občanů socialistickým organizacím, poskytujícím občanům služby, s nimiž je spojeno vnášení či umístění, resp. odkládání věcí, ukládá.

VI.

Provozovatelé všech zkoumaných činností se *zproští* (liberují — exonerují) přísné a široké objektivní občanskoprávní odpovědnosti pouze v jediném případě, a to tehdy, bude-li *bezpečně zjištěno, že by ke škodě došlo i jinak*. Kdy tomu tak bude, je opět nutno posoudit vždy podle okolností a povahy konkrétního případu.

Situace, za které lze spolehlivě soudit, že by ke škodě došlo i jinak, mohou — obecně uvažováno — nastat ze *dvou základních příčin*:

1. Z VNĚJŠÍCH

Typickou vnější příčinou může být určitá živelní pohroma (např. požár, povodeň, zemětřesení apod.), v důsledku které by došlo ke škodě na vnesených, či umístěných, resp. odložených věcech i tehdy, jestliže by tyto věci do příslušných provozů vneseny, či umístěny, resp. odloženy nebyly.

Jak je z celkové formulace zprošťujícího důvodu patrné, v těchto případech nelze dokonce vyloučit ani eventuální občanskoprávní objektivní odpovědnost provozovatelů za tzv. vyšší moc (*casus maior*), ač tato skutečnost obvykle v jiných případech pro svou povahu a znaky (kromobyčejnost, neodvratitelnost, jedná se o skutečnost příšlou zvenčí) občanskoprávní odpovědnost určitého subjektu vylučuje.

2. Z VNITŘNÍCH

Jde o případy, kdy vznikla v důsledku povahy a působení samotné poškozené věci, resp. její vady (srov. např. újmu, která vznikla v důsledku rychle se kazících samotných vnesených potravin).

VII.

V souvislosti s předcházejícími výklady je třeba — byť jen ve stručnosti — zaujmout stanovisko k jedné otázce, která by v těchto případech mohla být

praktická. Lze podle občanského zákoníku vzniklou občanskoprávní objektivní odpovědnost provozovatelů zkoumaných činností snížit, resp. omezit, bude-li vedle předpokládané škodné události, za kterou odpovídají, zároveň prokázáno *spoluzavinění poškozeného* (§ 441 OZ)?

Na tuto otázku je nutno odpovědět kladně. Je tomu tak proto, že ustanovení o *spoluzavinění poškozeného* (§ 441 OZ) je — jak vyplývá již z jeho systematického zařazení — ustanovením obecné povahy, které se tudíž jako takové musí nezbytně uplatnit i v těchto případech. V čem bude možno v těchto případech spatřovat spoluzavinění poškozeného, bude vždy otázkou skutkového zjištění všech okolností a povahy konkrétního případu. Dlužno dodat, že ve většině případů zpravidla nebude činit zjištění spoluzavinění poškozeného občana žádné velké potíže (např. se prokáže, že ubytovaný občan ztratil klíč od pokoje a neučinil včas žádné bezpečnostní opatření, čehož využil zloděj; ubytovaný občan neuzamkl místnost, ačkoli to podle povahy případu bylo třeba apod.).

VIII.

Ke vzniku občanskoprávní odpovědnosti podle § 433 an. OZ se vyžaduje splnění těchto obecných předpokladů (lze to vyjádřit také tak, že *základ* tohoto druhu občanskoprávní odpovědnosti tvoří):

1. EXISTENCE ŠKODNÉ UDÁLOSTI PŘEDVÍDANÁ A ZÁROVEŇ ZAKÁZANÁ (REPROBOVANÁ) § 433 A NÁSL.;

2. EXISTENCE ŠKODY;

3. EXISTENCE PŘÍČINNÉ SOUVISLOSTI (KAUZÁLNÍHO NEXU) MEZI 1 A 2

Ad 1. K osvětlení pojmu škodné události podle § 433 na. OZ je třeba uvést toto:

Podle občanského zákoníku není nikterak rozhodné, tvoří-li tuto škodnou událost jednání osoby anebo působení určité objektivní okolnosti.

Co se týká jednání osoby, nutno soudit, že nezáleží na tom, jde-li o konání toho, kdo u příslušného provozovatele pracuje, či o konání jiné osoby (např. spoluubytovaného občana v hotelu či o zcela cizí třetí osobu). Výše uvedený rozdíl (roz. rozdíl mezi škodou způsobenou tím, kdo u provozovatele pracuje na straně jedné a jinou osobou na straně druhé) má právní význam nikoli z hlediska vzniku odpovědnosti, resp. založení jejího základu, nýbrž pouze pro určení rozsahu náhrady škody (§ 434 — k tomu srov. další výklady). Rovněž je irelevantní, jakým způsobem se tato jiná osoba, jež způsobila škodu, do provozních prostorů příslušného provozovatele dostala (např. zda tam vnikla vloupáním či zda se do příslušného

provozního prostoru provozovatele dostala vzhledem k jeho obecné přístupnosti).

Ad 2, 3. O těchto předpokladech platí v plné míře obecné výklady, od kterých lze při zkoumané specifické problematice upustit.

Kromě výše uvedených obecných předpokladů sub 1.3, vyžadovaných pro vznik občanskoprávní objektivní odpovědnosti provozovatelů, musí být ve zkoumaných případech splněny ještě *některé další zvláštní (speciální) předpoklady*, které jsou z povahy věci úzce spjaté s tímto druhem občanskoprávní odpovědnosti stanoveným v § 433 an. OZ.

Jde konkrétně o *tyto zvláštní (speciální) předpoklady*:

A. *Škodná událost musí nastat buď při poskytování ubytovacích služeb či služeb poskytovaných při provozu garáží, resp. provozu podobného druhu, anebo při provozování činnosti, s níž je zpravidla spojeno odkládání věcí;*

B. *Škoda musí nastat na vnesených či umístěných věcech²⁾ anebo na věcech odložených na místě k tomu určeném, resp. na místě, kde se obvykle odkládají;*

C. *Škoda musí nastat na vnesených či umístěných anebo na odložených věcech oprávněného subjektu.*

Ad A. Konkrétní výčet provozovatelů, jež poskytují služby ve formě ubytování či umístování dopravních prostředků anebo jež poskytují služby, s jejichž poskytováním je zpravidla spojeno odkládání věcí, občanský zákoník na žádném místě nepodává.

Z toho vyplývá, že jejich určení, resp. vymezení občanský zákoník ponechává občanskoprávní praxi a teorii. Tento zákonodárcův postup je správný. Každá zákonná úprava, která by se — ať již jakýmkoli způsobem — chtěla o takovéto určení, resp. vymezení pokusit, by se totiž stejně musela omezit toliko na příkladný (demonstrativní) výčet osob provozovatelů. Každý pokus občanského zákoníku o vyčerpávající (demonstrativní) výpočet těchto provozovatelů by totiž vzhledem k stále pokračujícímu rozvoji společnosti, spojeného mj. i s rozšiřováním a diferenciací poskytovaných služeb, nutně zastaral a přestal po určité době odpovídat objektivním potřebám života.

Za současného stavu rozvoje naší společnosti a s ním úzce spjaté úrovně poskytování služeb socialistickými organizacemi, které jsou k tomu účelu speciálně zřizované, lze — mj. i vzhledem k dosavadním bohatým zkušenostem soudní praxe — považovat za provozovatele a tudíž za subjekty občanskoprávní odpovědnosti za škody vzniklé podle § 433 an. OZ:

²⁾ Obecný občanský zákoník z r. 1811 hovořil u hostinských, podnikatelů stáží a úschovných místností, držitelů lázeňských podniků jako o tzv. ručení „ex recepto“.

a) Organizace poskytující ubytovací služby

Za organizace poskytující ubytovací služby (ubytovací organizace), které splňují náležitosti občanskoprávně odpovědných provozovatelů podle § 433 an. OZ, lze ve smyslu §§ 300 an. OZ považovat *organizace poskytující občanům služby ve formě přechodného ubytování, a to buď na dobu dohodnutou, anebo na dobu vyplývající z účelu ubytování.*

Přitom lze za ně považovat nejen organizace, u nichž je poskytování těchto ubytovacích služeb vlastním (hlavním) předmětem jejich provozní činnosti, nýbrž rovněž organizace, u kterých je poskytování ubytovacích služeb toliko pomocným doplňkem jejich vlastní (hlavní) provozované činnosti. Mezi ubytovací organizace budou proto z těchto důvodů patřit zejména hotely, ubytovací hostince, motely, botely, noclehárny, zotavovny, turistické, resp. horské chaty, penziony, hlídané stanové tábory, provozovatelé železničních lůžkových vozů — vagónů apod., ale např. i studentské koleje, internáty, ubytovny, ubytovny pro účastníky internátního školení, ubytovny pro brigádníky (není přitom rozhodné, jde-li o brigádníky dlouhodobé či krátkodobé).³⁾

Naproti tomu pod pojem ubytovacích organizací nebudou spadat svobodárny a podobná ubytovací zařízení určená ve smyslu §§ 190 an. OZ k trvalému (stálému) ubytování.

b) Provozovatelé garáží, resp. podniků podobného druhu

Do této kategorie občanskoprávně odpovědných subjektů ve smyslu § 433 an. OZ budou *vedle organizací, které obstarávají provoz garáží výhradně (garážovací organizace), patřit nepochybně i organizace, které vedle své jiné hlavní provozovací činnosti (konkrétně např. ubytovací) mají také garáže.*

Takovými organizacemi budou např. typicky hotely, resp. motely, pokud mají zároveň své garáže. O žádný z těchto případů — a tudíž ani o občanskoprávní odpovědnost podle § 435 OZ — však nepůjde tam, kde občan ubytovaný v hotelu či ubytovacím hostinci, které nemají garáže, zaparkuje své motorové vozidlo před hotelem, na odstavné ploše u hotelu apod.

Mezi podniky podobného druhu, jako je provoz garáží (§ 435 OZ), sluší zahrnout např. hlídaná parkoviště aut, hlídané autocampingy (provozované družstevními organizacemi, resp. národními výbory), úschovny kol, loděk apod. V této souvislosti by mohlo být event. praktické, že organizace poskytne službu tohoto druhu občanovi prostřednictvím osoby, se kterou

³⁾ U studentských kolejí či různých forem internátů nejde — vzdor podobnosti vybavení jako v tzv. svobodárnách — o osobní užívání jiných obytných místností ve smyslu § 190 a násl. OZ. Je tomu tak proto, že v těchto zařízeních je ubytování časově omezeno neboli je přechodné (např. dobou studia, dobou učebního poměru apod.). Zkrátka, v těchto případech chybí znak trvalosti občanskoprávního vztahu, charakteristický rovněž pro osobní užívání jiných obytných místností.

uzavřela dohodu o činnosti mimo pracovní poměr (srov. §§ 232 an. zák. práce, k tomu viz rovněž Zásady vyslovené v č. 19/1965 Sb.). V takovém případě se na subjektu občanskoprávní odpovědnosti ve smyslu § 433 an. OZ nic nemění. Jím ve vztahu k poškozenému občanovi zůstává organizace.

Pro úplnost je třeba v této souvislosti poukázat ještě na to, že v § 435 OZ — na rozdíl od § 433 odst. 1 OZ — se nehovoří o organizaci jako provozovateli. Z toho důvodu lze opodstatněně usuzovat, že provozovatelem v těchto případech může být vedle organizací event. i *občan*. I když tyto případy nebudou zajisté pravidlem, úplně je nelze vyloučit (srov. k tomu § 2 Zásad pro poskytování některých služeb a oprav občanů na základě povolení ONV — č. 20/1965 sb.). V takových případech by ovšem byl subjektem občanskoprávně odpovědným podle § 435 OZ poškozenému sám občan — provozovatel (srov. § 4 cit. Zásad).

c) *Ti, s jejichž činností je zpravidla spojeno odkládání věcí*

Do této kategorie subjektů občanskoprávně odpovědných podle § 433 an. OZ budou *patřit jiné organizace než ubytovací, resp. organizace s provozem garáží*.

Půjde konkrétně zejména o restaurace, kavárny, vinárny, hostince, holičské a kadeřnické závody, zdravotnická střediska, nemocnice, koupaliště, na kterých občané odkládají věci do skříněk, které k tomu účelu vedení koupaliště určilo, plovárny, divadla, biografy, koncertní síně, školy, školské družiny, čítárny, studovny, obřadní síně, národního výboru, závodní jídelny (i svému pracovníkovi odpovídá organizace za věci odložené při obědě podle občanského zákoníku a nikoli podle zákoníku práce), dietní jídelny, zařízení, provádějící manikúry či pedikúry apod.

Pokud jde o tuto kategorii občanskoprávně odpovědných subjektů, lze se zřetelem na znění § 433 odst. 2 OZ (srov. arg. „...ten, kdo...“) usuzovat na to, že provozovatelem tu vedle organizace může být rovněž *občan* (srov. např. případ, kdy zubnímu či odbornému lékaři bylo příslušnými státními orgány povoleno provozování soukromé ordinace). Tyto případy však budou v soudobých společenských podmínkách zcela výjimečné.

V souvislosti s výkladem občanskoprávní odpovědnosti této kategorie provozovatelů sub c) je třeba se zastavit u *několika otázek závažnějšího praktického dosahu*:

Za *prvé*, má-li některý z těchto provozovatelů zřízenou pro odkládání věcí občanů — návštěvníků šatnu (čemuž tak u většiny z nich je, neboť tímto opatřením se provozovatelé celkem nejspolehlivěji uchrání před nepříznivými odpovědnostními důsledky — typicky provozovatelé divadel, biografů, koncertních síní, studoven apod.), nebude zásadně odpovídat za škody způsobené na věcech sice v provozu odložených, avšak nikoli do zřízené šatny, resp. kabiny (v podrobnostech k tomu srov. další výklady, včetně těch výjimečných případů, kdy provozovatel určitého zařízení bude vzdor zřízení šatny za odložené věci odpovídat). To, co bylo výše uvedeno, platí ovšem za předpokladu, že občan — návštěvník se o zřízení šatny,

resp. kabiny dozvěděl, resp. — objektivně vzato — musel dozvědět (např. z polohy umístění šatny, ze zjevně seznatelných nápisů o zřízení a existenci fungující šatny apod.).

Za druhé, občanskoprávní odpovědnost podle § 433 an. OZ nelze uložit těm provozovatelům, s jejichž činností není spojeno odkládání věcí zpravidla (resp. řečeno jinak — typicky). Tak tomu bude u těch provozovatelů — organizací, jež sice poskytují občanům různé druhy služeb, při kterých však není pravidlem (typické) odkládání svršků (srov. např. různé potravinářské obchodní organizace hostince, které čepují pivo občanům pouze „přes ulici“ apod.

V právní praxi vznikla pochybnost, zda lze za subjekt občanskoprávní objektivní odpovědnosti podle § 433 odst. 2 OZ považovat i maloobchodní samoobslužné prodejny s volným výběrem zboží v tom případě, kdy dojde ke ztrátě, resp. k odcizení nákupní tašky občana. Podle našeho názoru maloobchodní prodejny typu samoobsluhy za odložené věci podle § 433 odst. 2 OZ neodpovídají.

Je tomu tak proto, že s ohledem na dosavadní obecné zkušenosti i poznatky, kterých bylo s touto novou a moderní formou prodeje nabyto, nutno dojít k závěru, že s provozováním této činnosti odkládání věcí zpravidla (typicky) spojeno není. Jestliže by však podle okolností konkrétního případu bylo možno usuzovat na to, že v určité samoobslužné prodejně došlo k dohodě o úschově (§ 296—299 OZ) nákupní tašky, resp. podobné věci nakupujícího občana s obchodní organizací po dobu nákupu (typické bude, že za obchodní organizaci bude jednat její pracovník, konkrétně zpravidla pokladní), obchodní organizace by za ztrátu, zničení či poškození těchto věcí občanskoprávně odpovídala. Její odpovědnost by však byla odpovědností nikoli podle § 433 odst. 2 OZ, nýbrž podle § 237 OZ.

Za třetí, je nutno uvážit, že občanský zákoník hovoří v § 433 odst. 2 OZ výslovně o „provozování činnosti“ a o „provozovatelích“, jakožto občanskoprávně odpovědných subjektech. Z těchto použitých pojmů je třeba dovodit, že občanskoprávní odpovědnost podle §§ 433 an. OZ postihuje pouze toho, kdo služby spojené s odkládáním věcí uskutečňuje soustavně — opakovaně (opětovně) a nikoli tedy ojediněle — jednorázově, zkrátka toliko příležitostně. Nebude proto provozovatelem ten, kdo jen ojediněle a tedy toliko příležitostně vyvíjí činnost, se kterou bylo mj. spojeno odkládání věcí (např. určitá společenská organizace uspořádá příležitostně v restauraci schůzi svých členů).

Za čtvrté, pro posouzení věci není nikterak rozhodné, mohli-li občané-návštěvníci v provozech, s nimiž je spojeno odkládání věcí, na věci dozorovat s menšími či většími obtížemi, resp. zda tuto možnost vůbec neměli. V souladu s dosavadní konstantní judikaturou soudů je třeba vycházet z toho, že je-li s provozováním určité činnosti spojeno pravidelné (typické) odkládání věcí, nastupuje za splnění výše uvedených (obecných i zvláštních) předpokladů občanskoprávní odpovědnost provozovatelů bez dalšího. Nelze ovšem vyloučit, že by zmíněné skutečnosti mohly mít event. význam pro závěr o spoluzavinění poškozeného.

Za páté, občanskoprávní odpovědnost podle § 433 an. OZ se vztahuje toliko na věci, které se do těchto provozů se zřetelem na jeho účel, povahu a charakter zpravidla (typicky) vnášejí a tam odkládají.

Za šesté, občanskoprávní odpovědnost za škodu způsobenou na odložených věcech se podle § 437 nevztahuje na provozovatele dopravních prostředků hromadné dopravy. Ti za škodu způsobenou na věcech odložených v dopravních prostředcích odpovídají pouze podle ustanovení o občanskoprávní odpovědnosti za škody způsobené zvláštní povahou jejich provozů (§ 427 an.; srov. k tomu i § 311 OZ).

Ad B. Předmětem občanskoprávní ochrany poskytované § 433 an. OZ jsou občanskoprávní vztahy, které se vztahují

- a) *Při poskytování ubytovacích služeb na vnesené věci;*
- b) *Při provozu garáží (resp. podniků podobného druhu) na dopravní prostředky a jejich příslušenství v garáži (stanovišti) umístěné;*
- c) *Při provezech spojených s pravidelným (typickým) odkládáním věcí na věci odložené; a to buď na místě*

aa) *K tomu určeném nebo*

bb) *Kam se obvykle odkládají*

ad a) U organizací poskytujících ubytovací služby jsou předmětem občanskoprávní ochrany věci, které byly ubytovaným občanem (resp. kýmkoli jiným, jako např. jeho podřízeným pracovníkem, taxikářem apod.) pro něho do prostor ubytovací organizace vneseny. Za věci vnesené do prostor organizace je třeba podle zákonného (legálního) výkladu obsaženého v § 433 odst. 1 OZ považovat ty věci, které byly ubytovaným občanem, resp. pro něho:

aa) *Do prostor vyhrazených k ubytování občana* (např. do pokoje v hotelu) *nebo určených k uložení věcí vneseny* (např. do lyžárny v horské boudě) *anebo*

bb) *Za tím účelem některému pracovníkovi ubytovací organizace odevzdány* (např. vrátnému, recepčnímu, pracovníkovi, který roznáší zavazadla ubytovaných občanů do pokojů, pokojské, pracovníkovi, který obsluhuje výtah apod.).

Ad aa) *Do prostor určených k uložení věcí sluší zahrnovat i prostory označené ubytovaným občanům pracovníky organizace.*

Ad bb) Pracovníkem organizace ve smyslu § 433 an. OZ může být za určitých okolností i ten, kdo jinak není určen k tomu, aby věci ubytovaných občanů přejímal (§ 20 OZ).

Vnesenými věcmi jsou netoliko zavazadla, aktovky, batohy apod. a věci v nich uložené, nýbrž i věci, které má ubytovaný občan na sobě (např. šaty, boty, prádlo apod.) anebo u sebe (např. peněženku, hůl, deštník apod.).

Může jít netoliko o věci ve vlastnictví ubytovaného občana, nýbrž i o věci třetí osoby, které má ubytovaný občan u sebe jako uživatel, půjčitel apod. (např. občan — host vnesl do hotelu půjčený tranzistorový přijímač, fotografický přístroj, půjčený od organizace, která poskytuje služby ve formě půjčování spotřebních předmětů apod.).

Ad b) U organizací s provozem garáží (resp. s provozem podobného druhu) se občanskoprávní ochrana vztahuje na dopravní prostředky umístěné

v garáži (stanovišti), jakož i na věci tvořící ve smyslu § 121 odst. 1 OZ příslušenství vozidla (srov. např. rezervní pneu, nádrž s olejem či benzinem, soupravu klíčů apod.). Je přirozené, že se tato občanskoprávní odpovědnost vztahuje bez dalšího i na součást věci — § 120 OZ (srov. např. na zamontované reflektory auta, volant auta apod.). Jelikož občanský zákoník omezil v § 435 OZ provozovatelovu občanskoprávní odpovědnost tolika na umístěné dopravní prostředky a jejich příslušenství, lze usuzovat, že předmětem občanskoprávní ochrany ve smyslu cit. ustanovení nebudou ty věci, které občan toliko příležitostně uložil v kufru či kabině svého dopravního prostředku, jež však podle obecných zkušeností a poznatků nelze označit za příslušenství dopravního prostředku (např. prádlo či šaty občana uložené ve vozidle apod.). Organizace s provozem garáží jsou totiž vedeny zákonem k tomu, že odpovídají pouze za škody způsobené na dopravních prostředcích a na jejich příslušenství. Pokud by měly tudíž občanskoprávně odpovídat i za ostatní věci odložené v dopravním prostředku, musely by je — jako individualizované předměty — převzít do zvláštní úschovy, a tím o ně pečovat na základě schovací smlouvy (§ 296–299 OZ). V této souvislosti je však třeba uvést, že zanechal-li občan ve svém autě věci, které nelze označit podle obecných zkušeností a poznatků za příslušenství (srov. např. zmíněné prádlo či šaty apod.), nelze pouze z této okolnosti s poukazem na zásadu vyslovenou v § 35 odst. 1 OZ usuzovat, že v důsledku toho došlo mlčky (konkludentně) k uzavření schovací smlouvy.

Ad c) Za odložené věci ve smyslu § 433 odst. 2 OZ lze považovat věci, které občan (lze ho také v těchto případech přiměřeně nazývat návštěvníkem) v prostorách provozních místností za účelem uskutečnění příslušného druhu služby zpravidla odkládá, tj. zříká se jejich bezprostředního dozoru a dispozice s nimi. Tím je činí přístupnými nejen provozovateli (resp. jeho pracovnímu personálu), nýbrž vzhledem k obecné přístupnosti těchto provozů i všem třetím osobám (např. si zavěsí v hostinci kabát na věšák a odejde ke svému stolu).

Z uvedeného rozboru je naproti tomu třeba dovodit, že by o odloženou věc ve smyslu § 433 odst. 2 OZ nešlo tam, kde by si za určité situace občan bezprostřední dozor nad věcí a dispozici s ní zachoval (např. občan si ponechá v restauraci aktovku vedle sebe, event. na prázdné vedlejší židli u stolu, u kterého obědvá, resp. ji postaví na zem u nohy stolu, kde obědvá; jako jiný praktický příklad lze uvést případ, kdy si návštěvnice ponechá při obědě v restauraci kabelku na stole apod.).

Ad aa) Je-li v provozu organizace zřetelně určeno (vyhrazeno) místo na pravidelné odkládání určitých věcí, pak se ke vzniku provozovatelovy občanskoprávní odpovědnosti vyžaduje, aby tyto věci byly uloženy na něm.

V tomto směru bude vždy třeba vycházet z povahy a okolností konkrétního případu. Tak např. byly-li v restauraci zřízeny pro odkládání svrchního oděvu, věšáky, je třeba tento oděv ukládat na nich. Při tom se ovšem předpokládá, že na takto vyhrazených místech budou odkládány pouze ty věci, pro které — jakožto pravidelně (typicky) se v provozu odkládající —

byla tato místa svým účelem a posláním vyhrazena. Tak např. jsou-li v hostinci umístěny věšáky na odkládání svrchního oděvu, rozumí se tím, že tu bude odkládán — tak jak je pravidlem (typické) a zároveň také účelem věšáků — tento svrchní oděv. Tehdy bude rovněž splněn předpokládaný účel těchto zařízení — věšáků, neboť občanovi bude umožněno, aby v klidu, pohodlně a kulturně využil vlastní služby poskytované provozovatelem. V této souvislosti je třeba pro úplnost uvést, že občanskoprávní odpovědnost provozovatelů by se v takových případech vztahovala rovněž na škody způsobené na věcech s tímto svrchním oděvem zpravidla (typicky) odkládané (srov. např. šálu, rukavice apod.). Naproti tomu občanskoprávní odpovědnost podle § 433 odst. 2 OZ by v těchto případech již nezahrnovala odpovědnost za ztrátu peněženky, fotografického přístroje, filmovací kamery apod. Nutno soudit, že k odkládání věcí tohoto druhu nejsou věšáky vůbec určeny. Proto nelze tyto věci považovat za věci, které se tu zpravidla (typicky) se svrchním oděvem odkládají. V tomto směru musí být bezevší pochyby jinak široká a příslušná objektivní občanskoprávní odpovědnost provozovatelů vykládána restriktivně. Jejich občanskoprávní odpovědnost za tyto věci by přicházela v úvahu pouze tehdy, jestliže by je dohodou s návštěvníkem převzali do samostatné úschovy.

Právě tak platí, že např. na místech vyhrazených a určených k odkládání lyží (jako je tomu např. běžně v horských chatách) se nepočítá s odkládáním jiných věcí jako např. zavazadel, batohů, kufrů, aktovek apod.

Za věci v provozu pravidelně (typicky) odkládané (§ 433 odst. 2 OZ) nelze rovněž považovat např. jízdní kola odkládaná před některými prodejnami, zařízeními apod., a to vzdor tomu, že některé z těchto organizací před své prodejny či zařízení umísťují na kola stojany. Nutno soudit, že pouhým umístěním stojanů na kola před určitou prodejnu, kteréžto umístění je motivováno cílem usnadnit do určité míry situaci občanů (např. nákupní situaci), se tento stojan nestal ještě místem určeným k odkládání věcí ve smyslu § 433 odst. 2 OZ. To tedy znamená, že vlastník jízdního kola by se mohl s úspěchem domáhat náhrady škody vzniklé mu odcizením kola pouze na tom, u koho jsou splněny předpoklady civilního deliktu podle § 420 OZ. Týž závěr platí, i pokud jde o podniky ČSD, z nichž některé umísťují v areálu nádražní budovy rovněž stojany na jízdní kola. Proto se v těchto případech vlastníci jízdních kol musí sami postarat o jejich bezpečnost (např. používat bezpečnostní zámky apod.). Jestliže by však určitý podnik ČSD vyhradil na uložení jízdních kol určitý prostor se stojany a za uložení kol vybíral určitý poplatek, dlužno soudit, že by — v případě vzniku škody — nastoupila občanskoprávní odpovědnost podle § 435 OZ.

Pozůstává-li provoz určité organizace z více místností (srov. např. typicky čekárny a ordinace ve zdravotnických zařízeních), přičemž povaha poskytovaných služeb vyžaduje, aby se občan zdržoval postupně v obou či více těchto místnostech, lze zásadně soudit, že s předpoklady občanskoprávní odpovědnosti podle § 433 odst. 2 OZ je v souladu, aby za určené (vyhrazené) místo k odkládání věcí byla považována vždy ta místnost, v níž se občan podle povahy poskytované služby právě zdržuje. To platí přiro-

zeně jen za podmínky, že tato místnost je pro odkládání věcí skutečně příslušným způsobem vybavena. Z toho, co bylo uvedeno, důsledně vyplývá, že občan je proto povinen — je-li mu to známo anebo z okolností případu — mu to muselo být známo — brát si při přechodu do další místnosti odložené věci s sebou. Soudní praxe ještě za účinnosti občanského zákoníku z r. 1950 celkem ustáleně judikovala, že se v těchto případech musí vždy občansko-právní odpovědnost provozovatelů za odložené věci pružně upravit podle poměrů daných v tom kterém konkrétním případě jednotlivého provozu nebo provozovny s přihlédnutím k pravidlům socialistického soužití (dnes čl. VI).

Ad bb) Nebylo-li v provozu určeno místo k odkládání věcí, vzniká občansko-právní odpovědnost provozovatele podle § 433 odst. 2 OZ i tehdy, byla-li věc odložena na místě k jejich odkládání obvyklém. Tak např. nebyly-li v restauraci zřízeny jejím provozovatelem věšáky, anebo jich bylo zřízeno tak málo, že již byly plně obsazeny, lze za těchto okolností považovat za obvyklá místa ve smyslu § 433 odst. 2 OZ např. i židle apod. Jiným obvyklým místem může být podle okolností případu např. rovněž dvůr, který tvoří součást dětského zdravotnického střediska a kde jsou matky novorozenat nuceny odkládat dětské kočárky, aby mohly využívat zdravotnických služeb. Jestliže byl ovšem dvůr jako místo odkládání kočárků zdravotnickou organizací k tomu účelu výslovně určen (vyhrazen), jde o případ uvedený výše sub aa).

Ad 3. Další podmínkou občansko-právní odpovědnosti podle § 433 an. OZ je, aby ke škodě došlo na věcech *oprávněného subjektu*.

Oprávněným subjektem bude podle výše uvedených kategorií provozovatelů:

a) U organizací, poskytujících ubytovací služby, ten *občan, který byl ubytován a který zároveň vnesl (resp. pro kterého byly vneseny) věci do prostor vyhrazených organizací k ubytování* (v těchto případech lze též příležitostně hovořit o hostovi).

Pro určení oprávněného subjektu je tedy potřeba splnění *dvou předpokladů*:

Ubytování občana-hosta a reálné vnesení věcí do prostor vyhrazených organizací k ubytování.

Ubytování vzniká na základě smlouvy o ubytování ve smyslu §§ 300 an. OZ, kterážto smlouva je uzavřena mezi občanem a ubytovací organizací. Tato smlouva nemusí mít písemnou formu. Může být uzavřena i bezformálně, event. dokonce mlčky — konkludentně (např. recepční bez dalšího odevzdá hostovi klíč od místnosti, resp. dá příkaz jinému pracovníkovi organizace, aby hostovi odnesl zavazadla do pokoje apod.). Častým případem bude, že smlouva vznikne na základě telegrafického potvrzení objednávky — návrhu občana na ubytování. Právním důvodem ubytování může být — jako je tomu např. u studentských kolejí — i rozhodnutí příslušného orgánu.

Vneseními věcmi ve smyslu § 433 odst. 1 OZ jsou věci, které byly reálně přineseny do prostor vyhrazených k ubytování občana-hosta či do prostor

určených k uložení věcí anebo které byly za tím účelem odevzdány ně-
kterému z pracovníků organizace.

To tedy znamená, že např. ubytovací organizace odpovídá podle § 433 odst. 1 OZ občanovi již ubytovanému, resp. hostu již přijatému k ubyto-
vání za škodu, která vznikla na věcech, jež občan po příjezdu na nádraží
odevzdal pracovníkovi ubytovací organizace za tím účelem, aby věci byly
přepraveny do ubytovacích prostor organizace. V této souvislosti je třeba
zaujmout stanovisko k případům, kdy dosud neubytovaný občan vstoupí
do prostor ubytovací organizace (konkrétně do recepční místnosti), odloží
za účelem vyjednávání s recepčním pracovníkem o ubytování svá zava-
zadla na místo v prostoru recepcie, které lze podle povahy věci označit za
obvyklé, přičemž během vyjednávání někdo toto zavazadlo odcizí? V tomto
případě nemůže jít podle našeho názoru ještě o občanskoprávní odpověd-
nost provozovatele ubytovacího zařízení podle § 433 odst. 1 OZ. Je tomu
tak proto, že zatím není splněna jedna z nezbytných podmínek tohoto
druhu odpovědnosti, totiž aby šlo o ubytovaného občana. Náležité zabez-
pečení občanskoprávní ochrany i tohoto občana je však v těchto případech
vzhledem k situaci, ve které se nachází, nepochybně potřebné. Podle na-
šeho názoru je třeba i tento případ podřadit pod § 433 odst. 2 OZ. Nutno
totiž soudit, že i tu jde o činnost, s níž je zpravidla (typicky) spojeno od-
kládání věcí, neboť na občanovi nelze spravedlivě požadovat, aby vyjed-
návání o ubytování vedl se zavazadly v ruce. Tento závěr ovšem předpo-
kládá, že občan odložil svá zavazadla v prostoru recepcie na taková místa,
že nastává již případ předpokládaný § 433 odst. 1 OZ.

Jestliže pracovník ubytovací organizace (např. nosič hotelu) převezme
od dosud neubytovaného občana jeho zavazadlo (např. na nádraží, letišti
apod.), odpovídá občanu organizace pracovníka za škodu způsobenou na
převzatém zavazadle nikoli podle §§ 433 an. OZ, nýbrž podle § 237 OZ,
tj. za škodu na věci převzaté k poskytnutí služby.

b) U organizací s provozem garáží, resp. s provozem činnosti podobného
druhu, se stává *oprávněným subjektem ten, kdo se jednak s organizací
dohodl o umístění dopravního prostředku, jednak — a to zároveň — do-
pravní prostředek v garáži (na příslušném stanovišti) skutečně — reálně
umístil.*

c) U těch, s jejichž činností je zpravidla (typicky) spojeno odkládání
věcí, je *oprávněným subjektem ten občan, který se do prostoru provozu
dostal řádným způsobem, zároveň věc na určeném místě nebo na místě
k odkládání obvyklém odložil s úmyslem použít služeb organizace, resp.
určitých služeb organizace již využívá.*⁴⁾

Jeho přítomnost — setrvávání v provozu organizace s úmyslem použít
jejich služeb, resp. již samo využívání služeb má tedy bezprostřední vztah
k provozované činnosti organizace.

⁴⁾ Pokud jde o pracovníky určité organizace, kteří vnáší, resp. odkládají za úče-
lem řádného výkonu zaměstnání své svršky v prostorách organizace, těm organizace —
jak bylo řečeno již výše v pozn. 1 — odpovídá za splnění potřebných podmínek podle
pracovněprávních předpisů (§§ 204, 145 zák. práce).

Znění § 433 odst. 2 OZ by mohlo eventuálně nasvědčovat názoru, že oprávněným subjektem je v těchto případech vůbec každý, kdo se do provozu určité organizace dostane, setrvává zde a odloží si věc bez ohledu na to, jaký je úmysl a účel jeho přítomnosti v prostorách provozu. Takový rozšiřující výklad by však nebyl ve vztahu k přísné a široké občanskoprávní objektivní odpovědnosti provozovatelů přiměřený ani z reparačního, ani z preventivněvýchovního hlediska. Z toho důvodu je tudíž namíste považovat v těchto případech za oprávněný subjekt pouze toho občana, který se řádným způsobem dostal do provozních prostor organizace a setrvává zde s úmyslem využít jejích služeb anebo již je počal využívat v souladu s určením provozní činnosti této organizace.

Z tohoto hlediska není tedy právně rozhodné, jestli občan již počal vlastních služeb organizace skutečně využívat (např. aby byl občan v holičské provozovně holen, stříhán, aby v restauraci začal obědovat apod.). Stačí, že dal navenek seznatelným způsobem najevo — ať již výslovně projevenou vůlí či jiným zřetelným chováním, jako např. odložením věcí, obsazením místa, objednáním určité služby apod. — že má úmysl služeb organizace v souladu se zaměřením její činnosti využít.

Podle tohoto výkladu nelze tudíž za oprávněný subjekt považovat např. pachatele, který se do provozních místností určité organizace vloupal, občana, který do určitého kulturního či zábavného zařízení, do něhož je vstup vázán na vstupenku, vstoupil bez zaplacení vstupného (tj. „na černo“), pracovníka jiné organizace, který v provozních místnostech jiné organizace provádí opravu, občana, který např. v holičské provozovně pouze někoho hledá, osobu, jež provádí v podniku úřední výkon apod.

V provozech, které jsou přístupné pouze občanům individuálně určeným (srov. např. školy), odpovídá provozovatel tohoto zařízení za škodu pouze jim (žákům). Pokud se ovšem okruh těchto osob při určité příležitosti rozšíří (např. při zasedání SRPŠ či jeho složek, jež se podílejí na činnosti školy), rozšiřuje se občanskoprávní odpovědnost provozovatele tohoto zařízení za škody způsobené i těmito osobám.

IX.

Pokud jde o obsah i způsob náhrady škody, platí v těchto směrech obecná ustanovení občanského zákoníku (§§ 442 an. OZ).

Co se týká rozsahu náhrady škody, uplatňuje se vzhledem k povaze věci, za které nastupuje přísná a široká občanskoprávní objektivní odpovědnost provozovatelů, významná odchylka od obecné úpravy. Tato odchylka se týká pouze určitých věcí, konkrétně *klenotů, peněz a jiných cenností* (§ 434 odst. 1 OZ). Za škodu způsobenou na těchto věcech provozovatel odpovídá podle § 434 odst. 1 OZ, kterážto ustanovení je blíže provedeno § 15 vyhl. mín. sprav. č. 45/1964 Sb., každému občanovi pouze do maximální — limitované částky Kčs 1000,— (tzv. maximalizovaná — limitovaná odpovědnost). Zákonné znění cit. předpisů nasvědčuje závěru, že tu provozovatel odpo-

vídá do uvedené částky za všechny tyto věci souhrnně (při jiném výkladu by hrozilo nebezpečí, že zákonné omezení občanskoprávní odpovědnosti bude obcházeno). Stanovení maxima — limitu provozovatelovy občanskoprávní objektivní odpovědnosti je vzhledem k povaze zkoumaných případů plně na místě. Nutno totiž mít na zřeteli, že provozovatel v první řadě povětšinou vůbec neví, jaké věci byly do jeho provozních prostor vneseny či umístěny, resp. v těchto prostorách odloženy. Rovněž zpravidla nezná ani jejich hodnotu, takže z obou těchto důvodů nemá reálnou možnost vyvíjet přiměřenou konkrétní péči, která by směřovala k náležitému zabezpečení těchto věcí. Kromě toho nutno uvážit i to, že stanovení limitu náhrady má v těchto případech mobilizovat občany k tomu, aby věci tohoto druhu svěřovali do zvláštní provozovatelovy úschovy, kam svou povahou patří. U provozovatele, který tímto způsobem sezná jejich skutečnou hodnotu, jsou za této situace vytvořeny nejlepší předpoklady pro zajištění jejich náležité bezpečnosti.

Pod pojem *klenotů* budou spadat např. prsteny, náhrdelníky, brože apod. Zákonem použitý pojem *peněz* je třeba vyložit tak, že se jimi rozumí jak platná čs. (tuzemská) měna, tak i platná zahraniční měna (např. čs. občan odjíždí s přidělenou zahraniční měnou do ciziny a ještě cestou na čs. území využije ubytovacích služeb tuzemského hotelu). Pod pojem *peněz* ve smyslu § 434 odst. 1 OZ sluší zahrnout i tuzexové poukázky, které plní funkci platidla v určitých vybraných obchodech. Za *jiné cennosti* než klenoty a peníze lze ve smyslu § 434 odst. 1 OZ považovat zejména vkladní knížky, šeky, směnky apod. Naproti tomu jinými cennostmi nejsou takové věci, jako např. běžné typy tranzistorových rádií, magnetofonů, fotografických či filmovacích aparátů, kožichů apod., byť jde i v těchto případech beze vší pochybnosti o cenné věci. Při opačném stanovisku by se totiž přisná a široká občanskoprávní objektivní odpovědnost provozovatelů omezila toliko na věci méně cenné, čímž by byl účel sledovaný zákonem značně oslaben. V této souvislosti však sluší pro úplnost poznamenat, že šlo-li by o mimořádně cennou (luxusní) věc, jako např. o velmi drahý zahraniční filmovací aparát, drahocenný kožich, starý peníz vysoké sběratelské hodnoty apod., nutno soudit, že i v těchto případech jde o jinou cennost ve smyslu § 434 odst. 1 OZ. I v takových případech je totiž plně na místě, aby věci tohoto druhu jejich vlastník svěřil vzhledem k jejich mimořádné hodnotě do zvláštní úschovy. Závěrem k této otázce lze ještě obecně říci, že výklad pojmu *jiné cennosti* se neřídí subjektivními poměry oprávněného (např. jeho zvláštní oblibou určité věci), nýbrž je ho třeba určit vždy podle objektivního měřítko.

Zásada maximalizace — limitu náhrady škody způsobené na klenotech, penězích a jiných cennostech vyslovená v § 434 odst. 1 OZ však neplatí a provozovatel musí nahradit škodu způsobenou i na těchto věcech vnesených či umístěných, resp. odložených bez omezení — limitu tehdy, jestliže

a) *Škoda byla způsobena na věcech převzatých do zvláštní úschovy (§ 434 odst. 2 OZ);*

b) Škoda na těchto věcech byla způsobena těmi, kdo v provozu provozovatele pracují (§ 434 odst. 1 OZ).

V prvním případě sub a) nemůže platit stanovený limit z toho důvodu, že v těchto případech nenastupuje vůbec občanskoprávní odpovědnost podle § 433 an. OZ, nýbrž podle § 237 OZ. Posléze uvedený druh odpovědnosti podle § 237 OZ se zakládá na smluvním převzetí věci občana organizací do úschovy (§§ 296 an. OZ). To ve svých praktických důsledcích znamená, že v tomto případě neplatí ustanovení ani o maximalizaci — limitu náhrady škody, ani o povinnosti poškozeného občana škodu včas u provozovatele uplatnit (notifikovat). O tento případ půjde např. tam, kde ubytovaný občan v hotelu svěří na základě smlouvy s provozovatelem hotelu své peníze, klenoty či jiné cennosti do zvláštní úschovy a schovatel je přejme do opatrování. V těchto případech se stává základem neomezené občanskoprávní odpovědnosti provozovatele hotelu schovací smlouva. Obdobná situace nastává rovněž tam, kde si občan uloží své věci v šatně restaurace, kina, divadla, kadeřnictví apod.

V druhém případě sub b) nelze brát na provozovatele nějaké zvláštní ohledy, a to se zřetelem k tomu, že škoda byla způsobena těmi, kdož v jeho provozu pracují. Přitom není rozhodné, jaké místo, resp. jakou funkci dotýčný pracovník provozovatele zastával (tak např. v hotelu nemusí jít o pokojskou, nýbrž o keréhokoli jiného pracovníka). Rovněž není právně relevantní, jestli tato osoba pracuje v provozu organizace na základě pracovní smlouvy (pracovního poměru) či dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr — § 232 zák. práce (pracovního vztahu). Zkrátka, stačí, že určitá osoba pracuje v provozu organizace, jsouc k tomu organizací pověřena.

V této souvislosti je na místě zaujmout stanovisko k jedné sporné otázce, která se vyskytuje v právní praxi. O jaký druh občanskoprávní odpovědnosti půjde v případě, bude-li škoda způsobena na věcech uložených občanem do automatických úschoven v některých větších stanicích ČSAD, ČSD anebo případně ve velkých obchodních domech (srov. např. obchodní dům Máj v Praze). Někdy je zastáván názor, podle kterého jde i v tomto případě o úschovu podle § 296 an. OZ a s ní úzce spojenou občanskoprávní odpovědnost podle § 237 OZ. Podle tohoto pojetí není nikterak rozhodující, došlo-li k selhání mechanického zařízení skříňky, anebo byla-li skříňka neoprávněně otevřena třetí osobou. Občan-schovatel však vždy musí spolehlivě prokázat skutečnou hodnotu uschovaných věcí.

S tímto názorem nelze souhlasit. Zřízení automatické skříňky nelze považovat svou právní podstatou ze strany organizace za nabídku k uzavření schovací smlouvy. Je tomu tak proto, že samotným použitím skříňky určitým občanem organizace žádnou z uložených věcí ještě nepřevzala do své faktické moci (detence) a zároveň do svého opatrování. Zkrátka, organizace se zřetelem k tomu, co bylo uvedeno výše, se neocitla v právním postavení schovatele (v samotné skutečnosti, že organizace ponechá klíčky u jednotlivých skříněk, nelze spatřovat její mlčky — konkludentně učiněný

souhlas s převzetím věci do úschovy). Za tohoto stavu je nutno soudit, že jde v daném případě toliko o nabídku ke smlouvě o poskytnutí zvláštní služby, kterážto služba spočívá v užití skříňky po určitou dobu a za určenou cenu — poplatek (postaru by tyto případy byly označeny jako pronájem skříněk). Tento druh smlouvy a touto smlouvou založený občanskoprávní vztah nejsou v občanském zákoníku výslovně upraveny. Jinými slovy, nejde tedy o pojmenovanou — nominátní smlouvu a pojmenovaný — nominátní občanskoprávní vztah. Nicméně nutno soudit, že tato smlouva i takto vzniklý občanskoprávní vztah jsou nepochybně přípustné (ať již se k tomuto závěru dospěje prostřednictvím § 222 an. či za pomoci § 51 OZ, resp. obou cit. ustanovení), neboť jako moderní a praktická právní forma určitého typu služby v žádném směru neodporuje obsahu nebo účelu této občanskoprávní kategorie. Při tomto přístupu je tedy nutno soudit, že organizace občanovi, který tento druh skřínky použil, za vzniklou škodu na vložených věcech podle § 433 an. OZ neodpovídá (v tomto případě nastává obdobná situace jako u vlastníka-správce obytného domu, který rovněž neodpovídá uživateli bytu za škodu, jež mu vznikla odcizením věci z jeho bytu). Organizace by proto v těchto případech odpovídala toliko za škodu vzniklou zaviněným porušením svých právních povinností neboli za předpokladů stanovených § 421 OZ (tak by tomu např. bylo, jestliže by skříňky opatřila vadnými zámky anebo jestliže by zámky bylo možno použít k více skříňkám zároveň apod.). Za splnění předpokladů § 233 odst. 2 OZ by však nebylo možné vyloučení ani event. použití přísnějšího citovaného ustanovení.

X.

V této kapitole lze alespoň stručně poznamenat, že žádnému z výše uvedených provozovatelů nepřísluší pro zajištění jejich pohledávek z poskytnuté služby *zadržovací (retenční) právo* k věcem, které byly do provozních prostor vneseny či umístěny, resp. v nich odloženy.

Uplatnění práva na náhradu způsobené škody podle § 433 an. OZ probíhá ve *dvou fázích*.

Pokud jde o *prvou* fázi, poškozený nejprve musí, jak vyplývá z § 436 OZ, uplatnit své právo na náhradu škody u provozovatele. Musí tak učinit bez zbytečného odkladu, nejpozději však do patnáctého dne po dni, kdy se o škodě dozvěděl.⁵⁾

Oznámení nepředpokládá, aby bylo učiněno toliko vůči statutárnímu orgánu provozovatele. Stačí, je-li uskutečněno u pracovníka provozovatele, a to za splnění podmínek stanovených v § 20 OZ. Oznámení lze učinit písemně anebo ústně. Provozovateli však musí dojít nejpozději patnáctý

⁵⁾ Již na tomto místě lze předeslat, že ze lhůt uvedených v § 436 OZ je prekluzivní pouze jedna, a to 15denní lhůta. Lhůtu označenou v cit. ustanovení slovy „bez zbytečného odkladu“ je třeba považovat pouze za lhůtu pořádkovou a výchovnou.

den. Jestliže by tento patnáctý den připadl na neděli, svátek či den pracovní klidu (sobotu), pak musí provozovateli dojít nejbližší příští pracovní den.

V případě nesplnění této povinnosti (a to buď vůbec, nebo v zákonem stanovené 15denní lhůtě), dojde k zániku (prekluzi) práva na náhradu škody. K této prekluzi soud přihlíží i bez návrhu, tj. z úřední povinnosti. Zákonem neurčitě vymezená lhůta „bez zbytečného odkladu“ nemůže být spojena s tak závažným právním následkem, jako je zánik (prekluze) práv. Sluší jí proto přikládat pouze význam pořádkový a výchovný.

Stanovení přísné sankce v podobě zániku (prekluze) práva, jakož i poměrně krátká notifikační lhůta jsou odůvodněny zřetelnou snahou zákonodárce, aby se provozovatel vzhledem ke své přísné a široké občanskoprávní objektivní odpovědnosti dozvěděl o škodě co nejdříve a mohl tak urychleně zahájit pátrání po skutečném škůdci. Jde totiž zároveň o to, aby si provozovatel — v souladu s principem osobní odpovědnosti — mohl zajistit od skutečného škůdce zpětnou náhradu (regres) toho, co sám musil poškozenému poskytnout. Tímto způsobem však má být provozovateli zároveň umožněno, aby vzhledem ke svému specifickému postavení učinil urychleně příslušná bezpečnostní opatření, která by v budoucnu zabránila vzniku, resp. dalšímu opakování podobných škod.

Uplatní-li poškozený u provozovatele své právo včas a nedošlo-li mezi nimi k mimosoudnímu vypořádání dohodou, nastupuje *druhá* fáze uplatnění práva na náhradu škody. V ní poškozený musí své právo na náhradu škody uplatnit již u soudu. Podle jednoho názoru tak poškozený musí učinit v jednorroční subjektivní promlčecí lhůtě (§ 106 odst. 1), která počíná běžet ode dne, kdy bylo právo u provozovatele uplatněno (§ 102), nejpozději však v tříleté objektivní promlčecí době (§ 106 odst. 2), počínaje běžet ode dne, kdy došlo k události, v níž škoda vznikla.

Podle druhého názoru je však v těchto případech třeba — podobně jako je tomu při přepravních službách — použít výlučně § 106 OZ. Citované ustanovení tvoří podle tohoto druhého názoru zvláštní právní úpravu (*ius speciale*), a to nejen pokud jde o délku promlčecí doby (tj. konkrétně ve vztahu k § 101), nýbrž i co se týká počátku promlčecí doby (tj. konkrétně ve vztahu k § 102).

Přednost sluší dát názoru uvedenému na druhém místě.

XI.

Závěrem je třeba pro úplnost dodat, že *možnost vzniku občanskoprávní objektivní odpovědnosti podle § 433 odst. 1 OZ trvá po celou dobu ubytování občana, a to za předpokladu, že věci zůstávají skutečně vneseny v prostorách ubytovacího zařízení*. Jestliže proto občan zůstává ubytováním, ubytovací organizace odpovídá za všechny věci zanechané občanem v jejích ubytovacích prostorách (např. v pokoji, kde je občan ubytován, apod.). To platí i tehdy, jestliže občan z nějakého důvodu (např. obchodní

jednání, obstarání nákupu, procházka městem apod.) setrvává během dne, resp. během určité části dne mimo prostor ubytovací organizace. Na druhé straně ubytovací organizace v takovém případě neodpovídá za ty věci občana, které jím byly z prostoru ubytovací organizace vyneseny (tj. např. za věci, které má občan při procházce místem na sobě, u sebe apod.). Z výše uvedeného tedy vyplývá, že okruh a rozsah věcí, u kterých občanskoprávní odpovědnost podle § 433 odst. 1 OZ přichází v úvahu, se během ubytování může různě měnit. Jestliže však občan své ubytování již skončil a z prostoru ubytovací organizace odešel, možnost vzniku odpovědnosti podle § 433 odst. 1 zaniká. Zapomněl-li proto občan po skončení ubytování v prostorách ubytovacího zařízení určitou věc, nepřichází za škodu na ní způsobenou občanskoprávní odpovědnost ubytovací organizace podle § 433 odst. 1 OZ v úvahu. Ubytovací organizace by v takovém případě odpovídala toliko za škodu způsobenou na věci civilním deliktem, tj. zaviněným porušením právní povinnosti (§ 421 OZ). Jestliže občan zanechá po skončení ubytování určitou věc v ubytovacích prostorách organizace a dohodne se s ubytovací organizací, že mu ji tato organizace po určitou dobu uschová a poté zašle za ním, jednalo by se o úschovu s případnými odpovědnostními důsledky podle § 237 OZ.

To, co bylo řečeno v této kapitole o občanskoprávní odpovědnosti ubytovací organizace, platí obdobně i o občanskoprávní odpovědnosti provozovatelů garáží a jiných podniků podobného druhu (§ 436 OZ), právě tak jako o občanskoprávní odpovědnosti provozovatelů, s jejichž činností je zpravidla (typicky) spojeno odkládání věcí (§ 433 odst. 2 OZ).

Йиржи Швестка

Гражданскоправовая ответственность за вред, причиненный внесенным или оставленным вещам

Резюме

В данной статье автором дается подробный теоретический и практический анализ одного из актуальных фактических составов гражданскоправовой ответственности за причиненный вред.

В вводной части автор рассматривает основы действующей правовой регламентации этой ответственности в действующем гражданском кодексе. Затем уделяется им внимание принципу ответственности, на котором базируется возмещение таким образом возникшего вреда, т. е. обширному и точному объективному принципу, включая известные возможности смягчения. В этой связи автором в развернутом плане изучается двойное назначение функции этой ответственности за причиненный вред, а именно: репарационная (компенсационная) функция и профилактическо-воспитательная функция.

В основу статьи положен разбор отдельных условий возникновения изучаемой ответственности. В связи с этим дается подробное изложение всех основных законных понятий, в частности таких как организация, оказывающая услуги по предоставлению жилья, эксплуатационник гаражей и других подобно рода предприятий, внесенные вещи, эксплуатационная деятельность, с которой, как правило, связано оставление вещей, вещи оставленные в предназначенном для этого месте либо в месте, где обычно оставляются и т. п. Особое внимание уделяется автором, в частности, точному

определению субъектов ответственности. В этом разделе статьи автор приводит подробный обзор юридической практики, дает ей всестороннюю оценку и делает из нее теоретические выводы. При этом решаются им также некоторые случаи, не получившие до сих пор на практике юридического разрешения (например, наступает ли изучаемая ответственность и в работе продовольственных магазинов самообслуживания и т. п.)

В заключение работы произведен подробный анализ проблематики объема возмещения таким образом причиненного вреда, включая вопросы, относящиеся в этих случаях к его лимитированию (максимализации).

JIRI SVESTKA

Civil Liability for Damage Caused to Articles Brought in or Deposited on Premises

SUMMARY

In this treatise the author makes a detailed theoretical and practical analysis of one of the actual facts of civil liability for damage.

In way of introduction the author discusses the foundations of the regulation of such liability in the Civil Code in force. Then he proceeds to pay attention to the liability principle, on which indemnity for damage arisen in this way is based, i.e. to the wide and strict objective principle, including certain liberation possibilities. It is in this connection that the author examines in detail the dual purpose of the function of the liability for the damage caused, in fact of the reparative (compensatory) and preventively educational function.

The gist of the treatise is an analysis of the various prerequisites of the origin of the investigated liability. In connection therewith a detailed exposition of the cardinal statutory terms, such as in particular of the organisation providing accommodation facilities, of the garage operator and of operators of similar kinds of establishments, of the articles brought in, of operation linked as a rule with deposit of articles, of articles left in the place appointed for the purpose or of the place where these are usually left etc. is given. Particular attention is paid by the author to the exact definition of the liability subjects. In this part of the treatise the author gives an extensive survey of the legal practice evaluating it generally and drawing theoretical conclusions therefrom. In this connection he deals also with some cases not as yet decided by courts (for inst. whether the examined liability is also applicable to self-service food stores etc.).

In the conclusion of the paper a detailed analysis of the problems of the extent of compensation for the damage thus caused, including questions connected in these cases with its limitation (maximilisation), is given.